

۵. ۲. ۶. برنامه راهبردی یونسکو (۲۰۱۴-۲۰۲۱)

برنامه میان مدت شش ساله ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۱ یونسکو همچون برنامه ۲۰۰۸-۲۰۱۳ از ۹ هدف راهبردی تشکیل شده است. به طور طبیعی مأموریت یونسکو در برنامه راهبردی جدید همان مأموریتی است که در شش سال گذشته سرلوحه فعالیت‌ها بوده است. در برنامه اخیر هدف‌های راهبردی ۱ تا ۳ به توسعه نظام آموزشی با هدف بهبود کیفیت یادگیری مادام‌العمر، توانمندسازی یادگیرندگان و شکل‌دهی به آینده آموزش توجه دارند. سه هدف راهبردی دیگر بر علوم، جنبه‌های اجتماعی، قانونی، اخلاقی و کارکردهای آن در جامعه و گسترش صلح و نیز فرهنگ و گفتگوی تمدن‌ها تمرکز دارند. راهبردهای ۷ و ۸ نگاهی فرهنگی-تاریخی داشته و بر حفاظت از میراث جهانی و تنوع فرهنگی تأکید می‌کنند. در این میان، آخرین هدف راهبردی دسترسی و بهره‌گیری از دانش و اطلاعات را در سطحی جهانی مورد توجه قرار داده است.

نهمین هدف راهبردی برنامه ۲۰۱۴-۲۰۲۱ یونسکو «ترویج آزادی بیان، گسترش رسانه و دسترسی جهانی به اطلاعات و دانش» را هدف گرفته است. در مقدمه این هدف راهبردی (پاراگراف ۱۳۹ متن برنامه راهبردی) این سازمان آمده:

«یونسکو با مهار قدرت دانش، اطلاعات و ارتباطات به دنبال تسهیل ظهور جامعه‌های دانشی است که —همراستا با ارزش‌هایی که در اساسنامه آن آمده— باید فراگیر، منصفانه، باز و مشارکتی باشد. همچنین بر پایه چهار اولویت زیر بنیان نهاده شود:

- آزادی بیان که شکل‌های سنتی، معاصر و جدید رسانه شامل اینترنت را به کار می‌گیرد؛
- دسترسی همگانی به آموزش با کیفیت؛
- احترام به تنوع زبانی و فرهنگی؛

- دسترسی جهانی به اطلاعات و دانش به ویژه در قلمرو عمومی» (Unesco, 2013).

آنچه از این نوشتار قابل استنباط است ضرورت حرکت به سوی جامعه دانش-مدار می‌باشد. زیرساخت چنین حرکتی و نیز چنین جامعه‌ای چیزی جز اطلاعات و نظام‌های اطلاعاتی خبره در فرآوری اطلاعات به دانش نیستند. چهارمین اصل بنیادین این حرکت نیز به طور مشخص به این موضوع اشاره دارد. ذیل این هدف راهبردی پاراگراف‌هایی آمده که سمت و سوی راهبردها و اقدام‌های یونسکو در پیوند با دستیابی به این آرمان را آشکار می‌سازد. در ادامه به برخی از مهمترین این پاراگراف‌ها که می‌تواند در تعیین مأموریت مرکز منطقه‌ای اثرگذار باشد آورده می‌شود.

«۱۴۸. ... ارتقاء مهارت‌های سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی شهروندان می‌تواند در دستیابی به توسعه مثبت در تمامی

حوزه‌ها مؤثر باشد. یونسکو مشارکتی منحصر به فرد در این زمینه‌ها در طول هشت سال آینده خواهد داشت.

۱۵۰. یونسکو جامعه‌های دانشی فراگیر را ترویج خواهد کرد. همانگونه که توسط یونسکو تعریف شده و اجلاس

جهانی جامعه اطلاعاتی به آن پرداخته، نشانه‌های جامعه‌های اطلاعاتی به شکل فزاینده به بحث‌هایی در پیوند با راه‌های توسعه پایدار مرتبط گشته است... افزون بر آن، تحول‌های فناوری در سال‌های اخیر فرصت‌های بی‌نظیری برای تبادل اطلاعات و اشتراک دانش به وجود آورده است. جریان آزاد اطلاعات و ایده‌ها به واسطه استفاده از فناوری‌های نوین، حکومت دموکراتیک شامل فرایندهای مشارکتی و پاسخگوی اجتماعی و سیاسی و نیز فرهنگ صلح را تقویت می‌کند.

۱۵۲. فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی بدون شک به عنصری حیاتی در دستیابی به هدف‌های توسعه پذیرفته شده بین‌المللی تبدیل شده است... هنوز مسائل چالش‌برانگیزی شامل آزادی بیان، جنبه‌های اخلاقی جامعه اطلاعاتی، چندزبانی در محیط سایبری و تبدیل شکاف دیجیتالی به شمول دیجیتالی برای حل کردن باقی مانده است.

گزارش دبیر کل با عنوان «تصور آینده‌ای که ما برای همه می‌خواهیم» «چالش‌های دانشی» را شناسایی کرده و اشاره می‌دارد که «... دسترسی محدود به دانش مانع پیشرفت به سوی رشد و خلق فرصت‌های شغلی فراگیر و نیز پیشرفت فناورانه برای توسعه پایدار خواهد شد»...

۱۵۳. ساخت جامعه دانشی نیازمند رویکرد راهبردی به تقویت دسترسی به اطلاعات است که شامل تمرکز بر همکاری کشورهای عضو برای بهره‌گیری از فرصت‌ها و پرداختن به چالش‌های برخاسته از استفاده روزافزون فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، اطلاعات و جریان داده است...

۱۵۴. به طور مشخص، یونسکو در پی افزایش جهان‌شمولی در بعد محتوا، فناوری و فرایندها از طریق راهکارهای باز^۳ برای برنامه جامعه‌های دانشی خواهد بود.

۱۵۵. خلق جامعه دانشی جهانی فراگیر و متساوی نیازمند دسترسی همگان به اطلاعات است. یونسکو در سال ۲۰۰۱ برنامه بین‌الدولی اطلاعات برای همه^۴ (IFAP) را به عنوان پلتفرمی برای همکاری و مشارکت بین‌المللی در «ساخت جامعه اطلاعاتی برای همه» و نیز برای بحث‌های سیاست‌گذاری و راهنمایی در زمینه دسترسی به دانش و همپایی با توسعه سریع فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و کاربردهای آن بنیان نهاد. IFAP به دنبال گذر از بحث درباره مسائل فنی زیرساخت‌های اجتماعی و دموکراتیک و نیز جنبه‌های فرهنگی زیرساخت‌های موجود و نوظهور است» (UNESCO, 2013).

دستاوردهای مورد انتظار این هدف راهبردی نیز شامل موردهای زیر است:

- «آزادی بیان به عنوان یک حق برای تمامی قالب‌های اطلاعاتی و تمامی رسانه‌ها شناخته شده و از

آن حفاظت می‌شود؛

³ Open Solutions

⁴ Intergovernmental Information for All Programme (IFAP)

- توسعه، دموکراسی و گفتگو از طریق سازمان‌های رسانه‌ای توانمند تقویت شده و ذی‌نفعان و

شهروندان از آزادی بیان بهره‌مند خواهند شد؛

- به کشورهای عضو و ذی‌نفعان در زمینه ایجاد دسترسی جهانی به دانش پیوسته یاری رسانده

می‌شود» (همان).

چنانکه از این پنج پاراگراف پیداست نهمین هدف راهبردی یونسکو در برنامه میان‌مدت شش‌ساله ۲۰۱۴-۲۰۲۱

گذر از جامعه اطلاعاتی و حرکت به سوی جامعه دانشی را هدف گرفته است. زیرساخت اصلی چنین حرکتی نیز

دسترسی به اطلاعات برای تمامی قشرهای جامعه است. البته، به طور خاص، در نظام آموزش عالی چه در ایران و چه

کشورهای منطقه که برخی جزء کشورهای کمتر توسعه یافته اولویت‌دار یونسکو به شمار می‌آیند دسترسی به

اطلاعات و به ویژه اطلاعات علمی و فنی که زیرساخت فکری لازم برای توسعه را فراهم می‌آورد از اهمیتی

دوچندان در توسعه دانش‌مدار و حرکت به سوی جامعه دانشی برخوردار است. از این رو و با تأکید بر بندهایی مانند

افزایش جهان‌شمولی محتوا، فناوری و فرایندها، ارتقاء چندزبانی در فضای سایبری و کاهش شکاف دیجیتالی، مرکز

اطلاعاتی مانند مرکز منطقه‌ای می‌تواند مأموریت بسترسازی برای توسعه جامعه دانشی در منطقه از بعد اطلاعاتی و

دانشی را برای خود در نظر گیرد.